

Mi lett volna...

Levélféle a Kilenceknek

Bevallom, nem tartozik legkedvencebb szellemi időöltéseim közé a Mi lett volna, ha... kezdetű játék, mert lankasztja amúgy sem törhetetlen és folyamatos alkotó kedvem, és gyakorta búbánatos tébláboláshoz vezet. Ám a betűvetőt nem szokta elkerülni az efféle képzelődős megpróbáltatás.

Vagyis mi lett volna, ha a múlt század hatvanas éveinek végén azt mondom meghatottan az engem váratlanul megkezeső-felkérő későbbi Kilenceknek: „Hurrá, fiúk, életem-halálom..., boldogan lennék a tizedik.” Mint ahogy valóban boldogan lettem volna, sőt lettem is, ha az igazság, s nem a fekete-fehér cselvető valóság felől közelíték akkori életünkhöz.

Nem a mézes-madzagos, ámító világ napos oldalán sétálgattak a Kilencek akkor odaát, mint ahogy ideát én magam sem virágosóben próbálgattam legjobb társaimmal, szakadékok szélén, a lehetetlennek tűnő egyenes testtartást. De hát nem volt más kiút. Helyesbíték: tisztességes alkotó – tisztességes ember! – számára nem is lehetett más út. Hát még akkor, ha bevallottam és láthatóan a nagy magyar költészet legnemesebb és alku-mentes vonulatához vonzódtunk leginkább!

Tudni való, az élet amúgy igen egyszerű – ha nem tévesztjük szem elől, hogy van néhány dolog benne, amely még ál-békés egyezkedés tárgyát sem képezheti. Életünk meghatározó, megtartó dolgait fölösleges „megbeszélni”. Ilyesféle üzenet érkezett felénk a jeles társaság irányából, a „szomszédos baráti országból”; nem is kellett töprengennem azon, hogyha tartozhatnék valakihez odaát, kik is lennének azok. Mint ahogy az is világító jel volt, hogy könyvükhöz Nagy László irt ajánlást.

Azt azonban végleg elhullatta az emlékezetem, hogy kikkel/kivel és hol találkoztam első ízben e daliák közül. Alig merek neveket sorolni, de mégis gyanítom, hogy Kovács István lehetett az első – mint annyiszor, ha Erdélyről volt szó –, és Utassy Dzsó, Kiss Bence, Molnár Imre arca is „rémlik” egy kolozsvári kertvendéglő vodkás-sörös asztala fölött. Arra is emlékszem, hogy első perctől fogva volt miről szólnunk egymással, mintha régen látott társakhoz beszélénk, akikkel egy undok történelem húzásai miatt más-más vonzások és taszítások között kellett felcseperednünk, holott természet szerint testvérek vagyunk.

Mégis azt kellett mondanom, hogy „felejtse ki” az Elérhetetlen földből. Egy akkoriban írt és az Ebben a városban címet viselő versemet így fejeztem be: „Ebben a városban nem hiszed már/ nem hiheted, hogy végül/ léted s vágyad valahogy összebékül”. Ez volt az az állapot, mely a döntésemet magyarázza. Ehhez képest csak aprópénznek tűnnek a tények, hogy például akkoriban állás nélkül tébláboltam (látszólag!) Kolozsvár utcáin s kocsmáiban, a szeku csöppet sem titkolt érdeklődése közepette, miután e mindenhatónak tűnő „szerv” minden tehetőt megtett még diákkoromban, hogy elvegye kedvem a kincses várostól, úgy tetszik azonban, nem voltam kellően ijedős. Nem szokásom menekülni az amúgy is rám mért dolgok elől. Ez nem bátorság, talán csak valami halvány „bölcesség” jele –, de akkor az a valaki vagy valami, aki/ami életemet mindig is irányította és irányítja, világosan tudomásomra hozta: Kolozsváron maradsz. Úgy fogalmazódott meg bennem ez akkor, mint az aut caesar, aut nihil valamiféle felvágós magánváltozata. S hadd ne feledjem: a hatvanas évek vége közeledett, serkent már a párizsi, prágai diákok szakálla-bajsza, volt valami a levegőben, s nagyon nem szerettem volna másutt, mint Kolozsváron megérni, ami következik. Ezért is tűnhetik úgy – bár sosem hallottam senkitől –, hogy talán a kelleténél is óvatosabb voltam, amikor barátaim-társaim ajánlatát, bocsánatkérően ugyan, de elhárítottam.

S most tér vissza a Mi lett volna, ha...

Az Elérhetetlen föld sorsát ismerjük. Ha benne lettem volna?

Az én életem kétséget kizáróan vett volna egy kanyart: a kartotékomról még csak az hiányzott, hogy egy ilyen könyvben szerepeljek... De talán a Tizek sem ugyanazt idézte volna a múltból az illetékesek rémálmaiba, amit a Kilencek...

Szerencsére van, ami úgysem változik. Ha nem jut el hozzám a Napló felkérése e néhány nosztalgias emlékező sorra, nem épp most olvastam volna újra az Elérhetetlen földet – és nem volnék ilyen derűs, mint e régi képek rajzolásakor. Merthogy minden rendben találtattott: ez a könyv annyi esztendő múltán is erős, bármennyi forgószél is támadt és dögöltött porba azóta az irodalomban (is). Erős, mert hiteles. Igaz és bátor: És hogy valóban derűvel fejezzem be – hát még ha én sem maradtam volna ki belőle!

Üdvözllet hát a jelenlévőknek!

Társatok:
Király László

Kolozsvárt, 2009. november 9-én